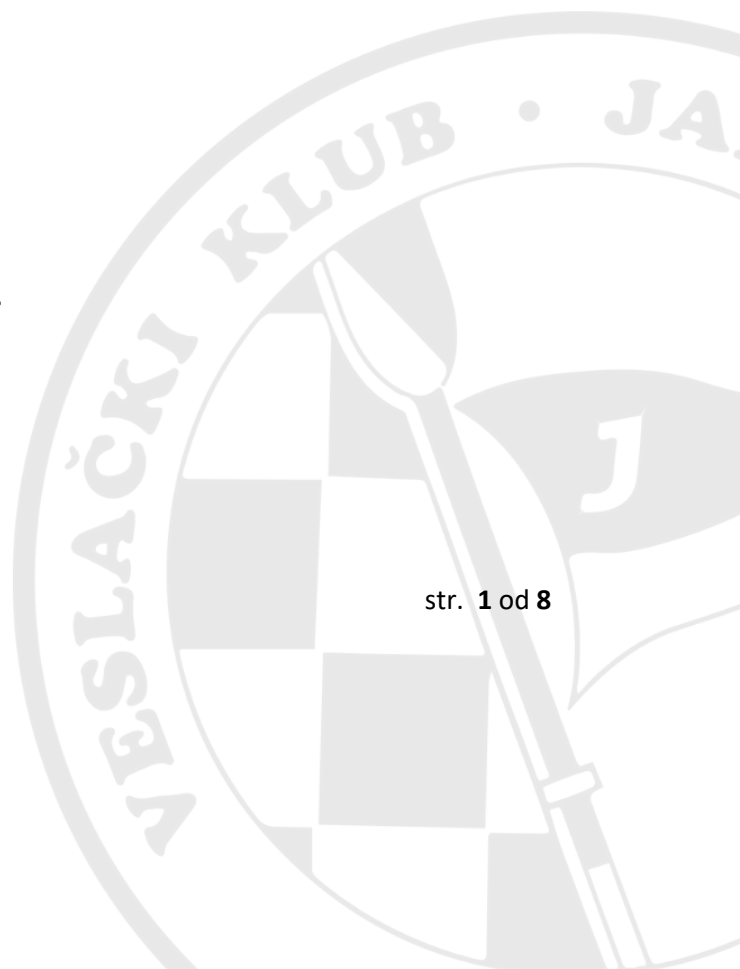

Aleksandra Frković

Veslanje u povijesti Sušačke gimnazije

2022.

str. 1 od 8

Od 1868. do 1918. godine Rijeka je bila pod mađarskom upravom. Pokrajinska komisija u Rijeci tražila je da se hrvatska gimnazija makne s mađarskog teritorija. Preseljenje hrvatske gimnazije iz Rijeke u Sušak podržao je dr. Izidor Kršnjavi (Našice 1845. – Zagreb 1927.), sveučilišni profesor, povjesničar umjetnosti, političar, kao odjelni predstojnik Kr. hr.-slav.-dalm. zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu (1891. – 1896.) te je za njegove uprave 1896. izgrađena zgrada gimnazije u Sušaku. Izidor Kršnjavi proveo je veći broj reformi u srednjoškolskoj i visokoškolskoj nastavi (među ostalim zaslužan je za uvođenje tjelesnoga odgoja i pjevanja u nastavu).

Novu gimnazijsku zgradu projektiralo je projektantsko poduzeće Ludwiga i Hülssnera iz Leipziga, specijalizirano za gradnju škola i bolnica. Zgrada nije dovršena dokraja, nije izgrađena prethodno projektirana gombaonica (dvorana za tjelesno vježbanje). Bez obzira na neke nedostatke, građevina predstavlja spomenik visoke kategorije u kojoj je sažeta simbolika borbe za nacionalno školstvo (Matejčić, 1987.).

Gimnazija u Sušaku je vrijedna arhitektonsko-urbanistička cjelina visokog historicizma i *predstavlja jednu od trajnih graditeljskih vrijednosti današnjeg grada Rijeke* (Lozzi Barković, 1996.).

U podizanju toga zdanja, koje je nastalo i trudom domaćih majstora, sudjelovali su i graditelji iz Selca. Dana 23. veljače 1895. u Selcu je sklopljena Dobrovoljna pogodba¹ (u 12 točaka) poduzetnika i zidarskih zanatlija koji su se obvezali sagraditi gimnaziju na Sušaku (Lončarić Papić, 1890. – 1964., kutija 25, knjiga 1).

Prvi pokušaj uvođenja gimnastike u škole u Hrvatskoj zabilježen je 1857. No to se ostvarilo tek Zakonom od 15. studenoga 1874. o uređenju zdravstva u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji. Jedan od najvažnijih segmenata nauke o zdravlju je gimnastika.

---

¹ Dobrovoljna pogodba pohranjena je u rukopisnoj ostavštini Ivana Lončarića Papića u Gradskoj knjižnici Crikvenica – Ogranak Selce.

Za razvoj gimnastike u našim krajevima, osobito školske, zaslužan je bio Sokol. Stavljao je na raspolaganje svoje dvorane, a sokolska društva su često preuzimala brigu oko nastave tjelovježbe u pojedinim školama. Uz igre, sport i izletništvo, gimnastika je bila važan dio tjelesnoga odgoja.

Prvi „Hrvatski Sokol“ utemeljen je 1874. u Zagrebu po uzoru na „Češki Sokol“. Svrha sokolskoga odjela bila je prikazati javnosti razvitak ondašnjega sveopćeg stanja sokolstva, osobito hrvatskoga. Sokolska zadaća bila je *gajiti tjelovježbu i uzgajati narodnu karakternost*. Sokolska društva koja se nalaze uz more većinom imaju i svoje veslačke odjele. Tajnik Saveza hrvatskoga sokolstva bio je prof. dr. Franjo Bučar.²

U gimnazijskom izvješću za šk. god. 1906./'07. *Tjelesni uzgoj u zavodu* prikazan je kao samostalna jedinica. Budući da je Sušačka gimnazija na moru, ravnateljstvo je smatralo nužnim da se učenici obuču u veslanju jer se pokazalo da od 313 učenika 58 posto zna otprije veslati. Gimnastiku i igre polazila su 203 učenika, ples 73, *biciklira* ih 69, pliva 212, vesla 183, a na izletu, barem od jednog dana, bilo ih je 74.

U šk. god. 1909./'10. gimnastika je postala obligatan predmet, jedan sat tjedno u svim razredima za sve učenike osim za one koji su oslobođeni na temelju liječničkoga nalaza.

Nakon trećega razreda učenici su za ljepših i toplijih dana vježbali veslanje. Smatralo se da se redovnim i ustrajnim veslanjem jačaju mišići, dubokim disanjem širi prsni koš, a svježi

---

² Dr. Franjo Bučar (Zagreb 1866. – 1946.), književnik i sportski djelatnik, začetnik je hrvatskoga sporta. Državna nagrada za sport „Franjo Bučar“ najviše je priznanje koje Republika Hrvatska dodjeljuje za sport od 1991.

Ugledni sportski djelatnik Boris Polić (Kraljevica 19191.-Rijeka 2001.), između brojnih sportskih aktivnosti, značajan dio svoga života posvetio je radu za boljitak Veslačkoga kluba Jadran u Rijeci. Između brojnih nagrada i priznanja godine 1999. primio je Godišnju državnu nagradu za sport „Franjo Bučar“ Ministarstva prosvjete i sporta Republike Hrvatske.

morski zrak vraća zdravlje. Tri gimnazijska čamca i čamac prof. Delimira Glažara (predavao je talijanski i francuski jezik i krasopis) čuvani su u prostoru Pomorskoga lazareta u Martinšćici.³

Iz Martinšćice učenici su pod nadzorom učitelja radili kraće ili dulje izlete morem (do Dubnoga, Bakra, Kraljevice, Kantride, Omišlja, a najčešće do Žurkova). Ponekad se s nekim učenicima išlo u kraći ribolov. Krajem svibnja pružila bi im se mogućnost za kupanje i *vježbanje u plivanju*.

Budući da je *vježbanje veslanja* kao grane gimnastike bilo vrlo važna aktivnost u fizičkom odgoju mnogih generacija učenika Sušačke gimnazije, daje se nekoliko podataka o prvim veslačkim društvima. Martinšćica je bila središte sušačkoga veslanja: Hrvatski veslački klub „Rožnica“ (1909.), čija je osnovna aktivnost bila izletničko veslanje, djelovao je do 1911., kada se osniva Veslački klub „Uskok“ koji mijenja ime u Hrvatski veslački klub „Vila“. Središte riječkoga veslanja bio je lukobran: Nautico Sport Club „Quarnero“ (1888.); Società Canottieri „Fiumani“ (1892.), odnosno Società Canottieri Fiumani „Eneo“ / Società Nautica „Eneo“; Club Canottieri „Liburnia“ - prvi službeni podatak je statut kluba iz 1906.

Dana 26. ožujka 1922. na poticaj desetak entuzijasta i ljubitelja veslanja osnovan je u Martinšćici Veslački klub „Jadran“ Sušak. Usprkos nastojanjima klupske uprave, novi su članovi pristizali sporo i teško što zbog novčanih poteškoća što zbog udaljenosti spremišta za čamce u Martinšćici. Čamci su preseljeni najvjerojatnije 1924., i to najprije u trgovačka skladišta na Brajdici, a potom u zgradu dioničkoga društva „Jadranska plovidba“ na lijevoj obali Rječine kod samoga ušća (Frković i sur., 1999.).

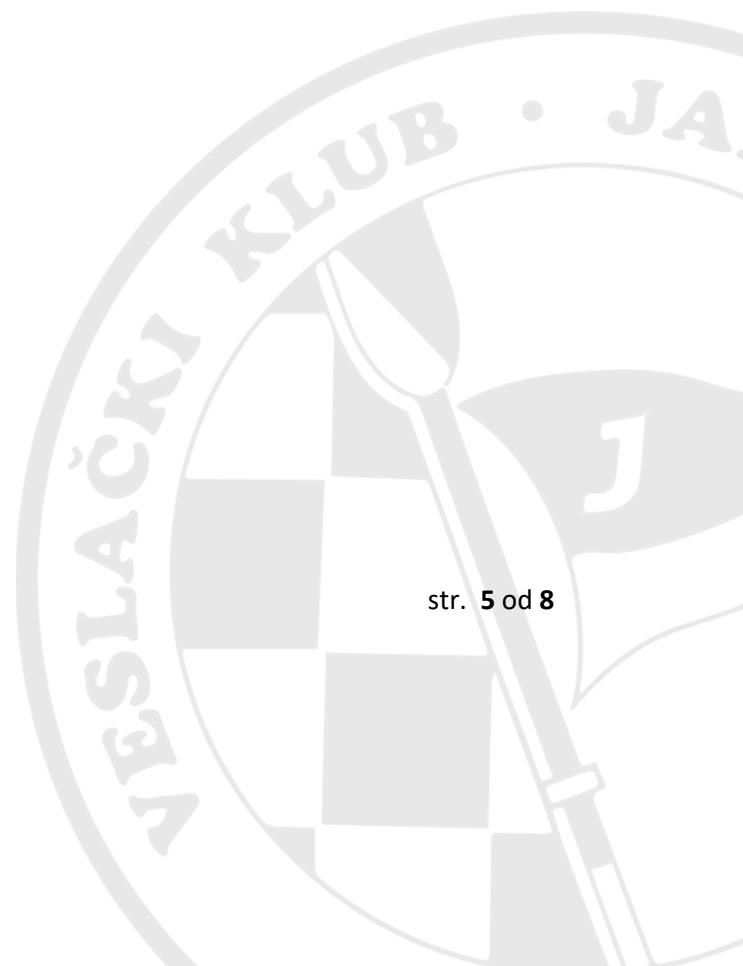
Uprava Veslačkoga kluba „Jadran“, Sušak bila je zainteresirana za što veći upis novih članova te je 13. ožujka 1925. uputila dopis ravnateljstvu Realne gimnazije Sušak da početkom

---

³ Pomorski lazaret sv. Franje u Martinšćici svečano je otvoren 2. lipnja 1823. kao najmodernija takva ustanova u Monarhiji. U ljeto 1926. lazaret je ustupljen Jadranskoj straži u Splitu i preuređen u đačko ljetovalište (Lukežić, 2005.). Od 1928. Higijenski zavod sa Školom narodnoga zdravlja u Zagrebu preuzima objekte u Martinšćici i organizira ljetovanja. Tako je npr. 1932. godine u Martinšćici ljetovalo oko 700 učenika (u srpnju) i učenica (u kolovozu). Tridesetih godina 20. stoljeća među ostalim sportskim rekvizitima ljetovalište u Martinšćici je imalo 32 čamca, jedan šesnaesterac, jedan dvanaesterac, nekoliko čamaca od četiri i šest vesala te 24 sandoline.

travnja otvara besplatnu poduku u veslanju za mladiće u dobi od 15 do 18 godina. Uvjet je bio da oni borave stalno u Sušaku ili Rijeci i da su fizički dobro razvijeni. *Svi koji budu pronadjeni sposobnima, imati će pravo pristupa u klubske prostorije, uporabu garderobe, pravo na kupanje, te prema dozvoli vodje – pravo na izlaz sa čamcima.* Dopis završava riječima da *valjanim i marljivim a siromašnim veslačima nabaviti će klub iz vlastitih sredstava najnužniju obuću i odjeću potrebnu za veslanje* (APSHGuR. RSmg, kutija 1, spis 206/1925).

U dopisu se ističe da uprava Kluba vodi veliku brigu o socijalno-materijalnom stanju budućih mladih veslača.

VESLAČKI KLUB „JADRAN“
SUŠAK

Sušak, 13. marta 1925.

Ravnateljstvu

Realne gimnazije,

Sušak.

Zaključkom upravnoga odbora otvara potpisani klub početkom mjeseca aprila t.g. besplatnu poduku u veslanju za mladiće od 15. do 18. godine. Uvjeti toga poučavanja jesu, da dotični borave stalno na Sušaku ^{ili Rijeci} i da su fizički dobro razvijeni. Svi koji budu pronađeni sposobnima, imati će pravo pristupa u klubske prostorije, uporabu garderobe, pravo na kupanje, te - prema dozvoli vodje - pravo na izlaz sa čamcima.

Prijave primaju se svake nedjelje od 11 do 12 sati prije podne u klubskim prostorijama na Brajdici.

Umoljavamo ovo sl. ravnateljstvo, da izvoli učenicima preporučiti ovaj zdravi šport, te da pojedno dozvoli svakomu tko se prijavi, slobodan pristup nama.

Valjanim i marljivim a siromašnim veslačima nabaviti će klub iz vlastitih sredstava najnužniju obuću i odjeću potrebnu za veslanje.

Preporučajući se bilježimo

s veleštovanjem

VESLAČKI KLUB
„JADRAN“

Veslački klub „Jadran“ Sušak obavijestio je 13. ožujka 1925. ravnateljstvo Realne gimnazije da daje besplatnu poduku u veslanju (APSHGuR)

Prošlo je sto godina od osnivanja VK „Jadran“, ali i prije početka *vježbanja veslanja* u gimnazijskoj nastavi ili unutar nekih društava i klubova kod veslača je uvijek dolazila do izražaja veslačka upornost, izdržljivost, nepopustljivost do posljednjeg zaveslaja, korektnost u odnosima, uvijek sportsko - etično ponašanje, kod članova uprave socijalna osjetljivost te nadasve ljubav prema veslanju.

Izvori i literatura

Dobrovoljna pogodba o gradnji gimnazije na Sušaku (1895.), Rukopisna ostavština Ivana Lončarića Papića, Gradska knjižnica Crikvenica - Ogranak Selce, kutija 25, knjiga 1.

Frković, Aleksandra; Juričev, Milan; Margitić, Veljko; Pasarić, Zlatko; Perožić, Boris; Radović, Davor; Simonić, Ante; Smilović, Livio; Tučić, Boris (1999.), *Veslački klub „Jadran“ Rijeka 1888-1922-1999*, Rijeka: Veslački klub „Jadran“ - Rijeka, 1-15.

Hemar, Eduard (2021.) *Sportski biografski leksikon Primorsko-goranske županije*, Rijeka: Zajednica sportova Primorsko-goranske županije, 393-394.

Izvešće kr. velike gimnazije u Sušaku za školsku godinu 1906.-1907. (1907.), Sušak: Riječka dionička tiskara, APSHGUR

Izvešće kr. velike gimnazije u Sušaku za školsku godinu 1909.-1910. (1910.), Sušak: Riječka dionička tiskara, APSHGUR

Lozzi Barković, Julija (1996.), Gimnazija u Sušaku (vrijedna arhitektonsko-urbanistička cjelina visokog historicizma). U: K. Pavić (ur.), *Zgrada gimnazije na Sušaku 1896.-1996.*, Rijeka: Prva hrvatska sušačka gimnazija u Rijeci, Županija primorsko goranska, 29-35.

Lukežić, Irvin (2005.), *Nebo nad Kvarnerom*, Rijeka: Izadavački centar Rijeka, 321.

Matejčić, Radmila (1987.), Izgradnja i arhitektura gimnazijske zgrade, U: Z. Muvrin (ur.), *Izveštaj 1627. - 1987. Posebno izdanje povodom 360. obljetnice osnutka gimnazije, prve srednje škole u Rijeci i 40. obljetnice osnutka srednje škole za medicinske sestre*, Rijeka: Centar usmjerenog obrazovanja za kadrove u zdravstvu „Mirko Lenac“ u Rijeci, 39-42.

Popis kratica

APSHGUR - Arhiv Prve sušačke hrvatske gimnazije u Rijeci

RSmg - Razni spisi muška gimnazija